

Erken Çocukluk Döneminde OYUN

Editörler: **Rukiye ARSLAN - Raziye PEKŞEN AKÇA**

Yazarlar :

Bayram DELEŞ

Buket ŞEN

Büşra ERGİN

Emine ARSLAN KILIÇOĞLU

Esra ERGİN

Fatih AYDOĞDU

Gülsüm HOŞ

Halil KARADAŞ

Hazal KARAKUŞ

Mehmet Akif KAY

Ramazan İNCİ

Recai AKAY

Rukiye ARSLAN

Umay Büşra CELİLOĞLU

eğiten kitap

Erken Çocukluk Döneminde OYUN

Editörler:

Rukiye ARSLAN - Raziye PEKŞEN AKÇA

Çocuklar aileyi, aileler toplumlari, toplumlar da sağlıklı bir dünyayı inşa eder. Farkındalığı yüksek, kaotik ve travmatik bir çocukluktan uzak olan bireyler sağlıklı bir popülasyonu meydana getirirler. Bu nedenle çocuk gelişiminde önemli bir yere sahip olan oyun, özellikle yaşamın erken döneminde pek çok duygunun yansıtılması, yeni becerilerin edinilmesi, hayatı daha eğlenceli kılması adına çocuk için oldukça önemlidir. Erken çocukluk dönemi bilişsel beceriler yönünden çocuk için somutlaştırarak öğrenmenin etkili olduğu bir dönemdir. Gerçek yaşamın bir provası niteliğinde olan oyunlar, bu dönem çocuğu için soyut yaşantıları somutlaştırılarak daha etkili bir öğrenme fırsatları yaratır. Dolayısıyla çocuğun hangi yaşta, hangi gelişimsel davranışlar sergileyeceğini bilmek hem gelişimlerine destek olmak hem de yeni beceriler edinmesi için oyun temelli etkinliklerin tasarlanması açısından oldukça elzemdir.

ISBN 978-625-6946-84-2

eğiten kitap

☎ Zübeyde Hn. Mah. Süzğün Sokak No: 7
İskitler - Altındağ / ANKARA

☎ 0312 433 08 93 (pbx) ✉ egitenkitap@gmail.com

🌐 www.egitenkitap.com

Erken Çocukluk Döneminde OYUN

Editörler:

Dr. Öğr. Üyesi Rukiye ARSLAN-Doç. Dr. Raziye PEKŞEN AKÇA

Yazarlar:

Dr. Öğr. Üyesi Buket ŞEN

Dr. Öğr. Üyesi Büşra ERGİN

Doç. Dr. Fatih AYDOĞDU

Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm HOŞ

Dr. Öğr. Üyesi Halil KARADAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif KAY

Dr. Ramazan İNCİ

Dr. Öğr. Üyesi Rukiye ARSLAN

Öğr. Gör. Bayram DELEŞ

Öğr. Gör. Emine ARSLAN KILIÇOĞLU

Öğr. Gör. Hazal KARAKUŞ

Öğr. Gör. Recai AKAY

Öğr. Gör. Umay Büşra CELİLOĞLU

Arş. Gör. Esra ERGİN

Ankara, 2023

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE OYUN

Editörler:

Dr. Öğr. Üyesi Rukiye ARSLAN - Doç. Dr. Raziye PEKŞEN AKÇA

ISBN

978-625-6946-84-2

© Copyright 2023, Eğiten Kitap Yayıncılık Org. Tic. Ltd. Şti.

Bu kitabın basım, yayım, satış hakları Eğiten Kitap Yayın Organizasyon Ltd. Şti.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri fotokopi yoluyla, mekanik, elektronik, manyetik ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Kitabın içeriğinden ve görsellerinden bölüm yazarları sorumludur.

Genel Yayın Koordinatörü, Özgür DOĞAN
Genel Yayın Yönetmeni, Aydın TEKİN
Grafik Tasarım, Eğiten Kitap Dizgi Birimi
Baskı, Eğiten Matbaacılık
Ankara, 2023
Yayınevi Sertifika No, 47083
Matbaa Sertifika No, 47083

Eğiten Kitap Yayıncılık Org. Tic. Ltd. Şti
Zübeyde Hn. Mah. Süzgül Sokak No: 7 İskitler- Altındağ • Ankara
T: 0312 433 08 93 (pbx) • F: 0312 433 07 92
www.egitenkitap.com • egitenkitap@gmail.com

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
BÖLÜM I	1
OYUNUN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	
Öğr. Gör. Bayram DELEŞ	
Doç. Dr. Fatih AYDOĞDU	
BÖLÜM II	21
OYUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ VE OYUNA YÖNELİK GÖRÜŞLER	
Öğr. Gör. Umay Büşra CELİLOĞLU	
BÖLÜM III	37
OYUN KURAMLARI	
Dr. Öğr. Üyesi Gülsüm HOŞ	
Dr. Öğr. Üyesi Buket ŞEN	
BÖLÜM IV	55
OYUN TÜRLERİ	
Öğr. Gör. Hazal KARAKUŞ	
BÖLÜM V	71
OYUN ETKİNLİĞİ PLANLAMA	
Dr. Ramazan İNCİ	
BÖLÜM VI	89
BİLİŞSEL GELİŞİMİ DESTEKLEMeye YÖNELİK OYUNLAR	
Arş. Gör. Esra ERGİN	
Dr. Öğr. Üyesi Büşra ERGİN	
BÖLÜM VII	111
DİL GELİŞİMİNİ DESTEKLEMeye YÖNELİK OYUNLAR	
Arş. Gör. Esra ERGİN	
Dr. Öğr. Üyesi Büşra ERGİN	

BÖLÜM VIII.....129
SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİMİ DESTEKLEMeye YÖNELİK
OYUNLAR
Öğr. Gör. Emine ARSLAN KILIÇOĞLU

BÖLÜM IX.....149
FİZİKSEL VE MOTOR GELİŞİMİ DESTEKLEMeye YÖNELİK
OYUNLAR
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif KAY

BÖLÜM X.....167
DUYU GELİŞİMİNİ DESTEKLEYİCİ OYUNLAR
Dr. Öğr. Üyesi Rukiye ARSLAN

BÖLÜM XI.....193
GELENEKSEL ÇOCUK OYUNLARI
Öğr. Gör. Recai AKAY

BÖLÜM XII.....205
ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARDA OYUN
Dr. Öğr. Üyesi Halil KARADAŞ

BÖLÜM XII

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARDA OYUN

Dr. Öğr. Üyesi Halil KARADAŞ

ORCID: 0000-0003-0855-3702

MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ

GİRİŞ

Oyun, çocukların sosyalleşme süreçlerinde birçok beceri geliştirme-lerini sağlayan en doğal öğrenme ortamı değildir. Oyunlar çocukların bilişsel, duygusal, fiziksel gelişimlerine önemli katkı sağlar (Üstündağ, 2019; Adıgüzel, 2012). Fakat son yıllarda görülen salgın hastalıklar yetişkinlerin olduğu kadar çocukların da hayatında önemli değişikliklere sebep olmuştur. Yeryüzünün pek çok yerinde görülen salgının olumsuz etkileriyle beraber çocukların evde zaman geçirmelerine bağlı olarak ekran başında zaman harcamalarının sıklığı artmıştır. Bu anlamda eğitim, salgın sürecinin etkilerine en çok maruz kalan alanlardan biri olmuştur. Çocuklar eğitime ekran başında devam ettikleri için akranları ile yan yana gelemeyen ve fiziksel oyunlardan uzak bir süre geçirmişlerdir. Böylece arkadaşları ile sosyalleşmeleri yeterince sağlanamamıştır (Dökel ve Kabasakal, 2022). Bu sürecin bir sonucu olarak çocuklar, oyun arkadaşlarından ve sosyal çevrelerinden uzak kalmaları nedeniyle çocuklarda iletişim, oyun kurma, akran uyumu gibi pek çok alanda sorunlar ortaya çıkmıştır (Shorer & Leibovich, 2020). Bu sebeple okullarda yüz yüze eğitimin başlaması ile yapılacak uyum çalışmalarında sosyal beceri kazanımları önem arz etmektedir. Bununla birlikte yukarıda belirtildiği gibi oyunun çocuklarda fiziksel, bilişsel, duygusal gelişimlerine katkı sağlanmasıyla beraber, sosyal ve dil gelişimlerine katkı sağlamasıyla da gerçek hayata hazırlamada çok önemli bir etken olarak rol alabilmektedir (İnci ve Günay, 2019).

Oyun, bütün yaş grubundaki çocukların öğrenme sürecine etkin bir şekilde katılımını sağlayan ve erken çocukluk döneminde zekâ gelişimini büyük ölçüde etkileyen oldukça etkili bir öğretim metodudur. Çocukların sorunlar karşısında nasıl davranacaklarına ve bu sorunlara nasıl çözümler bulacaklarına, hayal dünyalarını zenginleştirmelerine ve üretici fikirler ortaya atmalarına katkı sağlar. Çocuk oyun sırasında duygu ve düşüncelerini sözel olarak anlattığı için bu sayılanları kolayca öğrenir. Böylece oyun, kendini tanıyan ve kendi problemleriyle başa çıkıp çözüm üretebilen bireyler yetiştirebilmeye de katkı sağlar (Yatmaz vd., 2021).

Oyunlar bir yönüyle duygusal ifade araçları iken, başka bir yönüyle ise çocukların yaratıcılıklarının geliştirilmesinde, yeni öğrenme metodları keşfetmelerini sağlayan doğal pekiştiricilerdir. Oyun doğal olarak ortaya çıkar ve geleneksel açıdan yaşayan toplumsal değerlerden izler taşır. Oyun etkinliğine katılanlar oyunları kendi değerleri içerisinde zamanla geliştirirler. Oyunlar tek başına oynanabileceği gibi bir eşle bir grupta da rakiplerle de oynanabilecek sosyalleşme etkinlikleridir. Oyunlar, bu yönlerinden dolayı akran etkileşimi açısından önemlidir. Dolayısıyla oyunlar sadece eğlenmek değil güzel eğilimlerin duygu ve düşüncelerin

İstek ve hayallerin resmedildiği eylemler bütünüdür. Bu yönüyle oyunlar erken çocukluk döneminde akranla ve çevreyle etkileşime geçildiği, duyguların ifade edildiği sevgi ve hüznünün yaşandığı bir ifade bütünüdür.

Oyun, insanlıkla beraber ortaya çıkmış ve geçmişten günümüze kadar gelmiştir. Çocuğun kendi isteği ile eğlenmek amacıyla gerçekleştirdiği doğal olarak ortaya çıkan eylemlerdir. Eski zamanlarda insanlar zamanlarının çoğunu fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamakla geçirirlerdi bu yüzden de boş vakitleri olmazdı. Sonraları mağaralara dini resimler çizmeye başladılar. Orta Çağ döneminde de savaş egzersizlerine önem verilmeye başlandı. Çocuklar yetişkinlerden farksız ve yetişkinlerin yaptığı tüm işleri yapabilecek bireyler olarak görülürdü. Yalnızca zengin çocukları oyun oynar ve oyuncakları olur düşüncesi hakimdi (Onur, 2019; Aksoy ve Dere Çiftçi, 2014).

Oyunun ortaya çıkması insanlığın başlangıç tarihine kadar uzansa da yapılan araştırmalara göre insanlığın gelişimine olan katkıları pek de yeterli değildir. Oyun genellikle çocukla bütünleştirilir ve bu yönde sürdürülen çalışmalarla oyunlara bakış açısı gittikçe önem kazanmaktadır (Koçyiğit vd., 2007). Çünkü çocuklar yeme, içme, giyinme, uyuma, öz bakım gibi temel davranışları dahi oyuna çevirip yapabilirler. Oyunların bilişsel, dilsel ve psikomotor gibi birçok gelişim alanında olumlu yönde etkisi vardır. Çocuklar oyunlarla tecrübe kazanır, çevresiyle etkileşime girer, hislerinin farkına varır ve bu hislerle nasıl başa çıkacaklarını öğrenirler. Çocuklara oyun sayesinde eğlenceli bir öğrenme ortamında etkin eğitim verilebilir (Özyürek vd., 2022).

Oyunu kurma ile oyunlarda rol alma etkinliklerinde, ifade edici ve alıcı dil yetenekleri açısından normal düzeyde olan çocukların, dil yeteneklerinde yetersizlik yaşayan çocuklara kıyasla daha önde olduğu bilinmektedir. Bazen becerilerin öğretimi oyunla grup ortamında yapılamayabilir. Bu durumda çocuğa özel yapılandırılmış eğitimle çocuğun oyun yaşantıları kazanmaları sağlanır. Oyunlar, öğrenmeye ilişkin çeşitli ortamları sunup kazanım ve becerilerin öğrenme hızını arttırabilir. Bu nedenle çocuğun içinde bulunduğu döneme ve ihtiyaca göre seçilen oyunların nitelikleri önem taşır (Özen, 2012; Tüfekçioğlu, 2001).

Çocukların uyanıklarla en yoğun bir şekilde etkileşime girdiği gelişim dönemi erken çocukluk dönemidir. Erken çocukluk dönemindeki oyun etkinliklerinin öğretimsel bir materyal amacıyla kullanılması için, programdaki hedeflerin gereği gibi planlanıp düzenlenmesi gerekir (Tepe ve Demir, 2012; Kadim, 2012). Dolayısıyla özel gereksinimli öğrencileri olan özel eğitim öğretmenleri ile okul öncesi öğretmenlerinin oyun öğretimine ilişkin bilgi düzeylerinin istenen düzeyde olması önem arz etmektedir.

tedir. Zira özel eğitimci ve diğer branş öğretmenlerinin bu alan hakkındaki teorik ve uygulamaya ilişkin bilgilerinin düzeyi özel gereksinimli öğrencilerin eğitim hayatlarına doğrudan etki etmektedir.

Özel gereksinimli çocukların öğrendiklerini geri getirme ve hatırlama konusunda sınırlı olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda özel gereksinimli çocuklarda oyun etkinliklerinin öğrenmede kalıcılığı sağlamada olumlu roller oynanacağını söylemek mümkündür (Yıkılmış vd., 2017).

Özel gereksinimli çocuklar açısından ele alındığında oyunların başka bir boyutu olan oyun alanları konusu karşımıza çıkmaktadır. Özel gereksinimli çocukların güvenle oynayıp, öğrenebileceği ve akranlarıyla sosyalleşebileceği bir öğrenim alanı büyük önem arz etmektedir. Günümüz yaşam koşulları düşünüldüğünde, aslında tüm çocuklar için ev ile okul arasında sınırlı kalan bir çevre söz konusudur. Özellikle özel gereksinimli çocuklar için çok daha yaygın olan bu durum, okul çevrelerinin çocuk için önemini arttırmaktadır. Okul ve okul bahçesinin yalnızca eğitim değil, rehabilitasyon ve terapi sürecinin yanı sıra günlük hayatın pratik uygulama sürecinin de bir parçası olduğu düşünülmektedir (Güller, 2023). Çocukların oyun alanları sadece kapalı alanlarla sınırlandırılırsa ve çocuklar oyun ortamlarına katılamazlarsa bedensel, sosyal, duygusal gelişimleri olumsuz yönde etkilenmektedir. Kapalı ortamlarda çok fazla zaman geçiren çocuklar özgürce oyun oynayamadıkları ve etraflarını keşfetmelerine dayalı yeterince tecrübe yaşamadıkları için çocukların gelişim gerilemesi, obezite, uyumsuz davranışlar ve depresyon gibi istenmeyen durumlarla karşı karşıya kaldıkları vurgulanmaktadır. Bu sebeple doğal ortamlardaki oyunlar, çocukların bilişsel, duyuşsal ve dilsel gelişim alanlarını desteklemede etkin rol oynar (Güller, 2023; Tenikeci ve Kalburan, 2021; Bento & Dias, 2017; Frost & Sutterby, 2017).

1. OYUNUN TANIMI

Oyunlar gerçek yaşantıların sembolleridir. Çocuklar, oyunla hayal kurar ve hayatın provasını yaparlar. Çocuklar oyun aracılığıyla yalnızca da grupça kendilerini ifade etme fırsatı yakalarlar. Böylece sınıf ortamında her çocuğun kendine özgü yeterlilik ve yetenekleri, neyi ne kadar bildiği, konuşma becerilerinin ne durumda olduğu, diğer insanlarla iletişiminin nasıl olduğu oyun sayesinde ortaya çıkar. Erken çocukluk dönemindeki en etkili öğretim aracı oyundur. Bu dönemdeki çocukların sosyal, bilişsel, dilsel, fiziksel ve duygusal gelişimleri çok hızlıdır. Bu dönemin okul öncesi programında kazanımların oyun temelli etkinliklere dönüştürülebileceği belirtilir. Çünkü oyun çocukların kavramakta zorlandıkları hayali ve soyut kavramları kolayca kavrayabilecekleri somut ve kalıcı yaşantılara dönüştürür (Akmeşe ve Kayhan, 2017; Çakmak Güleç,

2012; Bergen ve Mauer, 2000). Erken çocukluk döneminde ise oyunun, masrafsız kullanılabilir bir öğretim aracı olduğu söylenebilir. Çoğunlukla oyunlarda yaşantılar tekrarlanır ve bunlarda bazı farklılıklar yapılarak sürdürülür (Adıgüzel, 2012).

Bilim adamlarına göre oyunun kesin bir tanımı yoktur. Çünkü oyun çoğu zaman doğaçlama bir şekilde ortaya çıkar ve çocukluktan yetişkinliğe kadar çocuğun hayatıyla bütünleşmiş, onların hayatlarının önemli bir parçası olarak kabul edilir. Bu yüzden oyunun sınırları belirlenmiş tek bir tanımı yoktur (Erkan, 2019). Uzlaşmış bir tanımı olmasa da oyun, çocukların temel beceri ve davranışları öğrenmede önemli role sahip olduğu için evrenseldir. Oyun çocukların gelişimi ile bütünleşmiş önemli bir parçadır. Oyunlar sayesinde, çocuk duygu ve düşüncelerini anlatma fırsatı yakalar, becerilerini, yapmaktan zevk aldığı ve almadığı aktiviteleri ve üretken olduğu yönlerini fark eder. Oyun, çocuğa eğlenceli zaman yaşattırırken fiziksel, duygusal, sosyal, bilişsel ve dil gelişim alanını destekler (Akandere, 2006). Oyun denince akla yalnız ya da bir grupla birlikte gerçekleştirilen hoşça vakit geçirten etkinlikler gelir. Oyun kavramının ne olduğuna dair herkesin aklında belli kriterler bulunur. Bu kriterler kişiden kişiye değişir. Kimileri oyunun eğlenceli vakit geçirme aracı olduğunu kimileri de yeni şeyler öğrenme, olaylara bakış açısını değiştirme aracı olduğunu düşünür.

Freud, oyun kavramını çocukların gerçek yaşamda üstesinden gelmekte zorlandıkları duyguları tamir etmede kullanılan bir yöntem veya araç şeklinde açıklamaktadır (Yavuzer, 2007). Üç yaşlarındaki bir çocuğa oyunun ne olduğu sorulmuş o da "eğlence" şeklinde cevap vermiştir. "Eğlence ne demek sence peki?" sorusunu da "Arkadaşlarımla oyun oynamak" şeklinde yanıtlamıştır. Bu cevaplardan çıkarılacak sonuç şöyledir: Çocuk arkadaşları ile eğlenme amacıyla oyun oynar. J. J. Rousseau'nun "Çocuk eğitiminde, çalışmalarınıza onları tanımakla başlayın" düşüncesi çocukların ilk önce tanınmalarının gerektiğini vurgulamaktadır. Çocukları tanımının pratik ve etkili yolu ise oyun oynadıkları esnada kendilerini seyretmektir (Aksoy ve Çiftçi, 2020). Oyun; öğrenme, üretme, tecrübe kazanma, sosyalleşme ve olgunlaşma aracıdır. Çocuklar oyun esnasında birçok davranış ve ilkeyi deneme yanılma yöntemiyle kendiliğinden öğrenir (Şimşek ve Topal, 2006). Her oyun çocuğun kendi isteğiyle doğal bir süreçte gerçekleşir. Sosyal ve kültürel bakımdan önemli olan çocuk oyunları eğitim bilim ve ruhbilimi bakımından da önem arz eder (Doğan vd., 2020). Oyun kavramıyla ilgili yapılan tanımlamaların birbirinden farklı olmasının sebebi oyunla ilgili araştırmalar yapıp çalışmalar hazırlayanların bu konuyu kendi bakış açıları ve yorumlarıyla açıklamalarından kaynaklanmaktadır. Kimi araştırmacılar oyunu tanımlamak

için bedensel hareketleri kimi araştırmacılar sosyolojik durumları göz önünde bulundururken kimileri de eğitimsel yönden oyunu tanımlamaktadırlar (Gedik, 2012).

Oyun, dünyaya gelinen ilk zamanlardan itibaren çocuklar için sosyalleşmesinin en etkili yolu olduğu söylenebilir. Zira çocuklar fizyolojik, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik açıdan oyunla gelişirler. Bir faaliyet çocuk tarafından başlatılır, isteyerek gerçekleştirilir, kuralları kabul edilir ve eğlenceli zaman geçirilirse oyun olur. Oyun, çocuğun gereksinimidir. Oyun bebeklikten yetişkinliğe kadar bilinçli bir şekilde eğitilmesi gereken çocuğun vaktinin önemli bir bölümünü kaplar (Doğan vd., 2020). Bir çocuğun gelişim yönünden sağlık, beslenme, barınma uyku gibi temel ihtiyaçları giderildiği gibi oyun ihtiyacı da giderilmelidir. Çocukların oyunsuz kalması ya da yetersiz oyun oynaması durumunda çocuklar düzgün gelişim gösteremezler (Bekmezci ve Özkan, 2015).

Piaget oyunu; ego tatminini sağlamaya dönük hareketler olarak ifade eder. Oyunlara ilişkin kuramlarının gelişmesinde önemli bilim adamlarından biri olarak kabul edilen Herbert Spencer ise çocukların oyunların aracılığıyla biriken enerjilerini harcadıklarını belirtmektedir. Bu anlamda Spencer, çocuklarda biriken enerjiden kaynaklanan gerginliklerin de oyunlar aracılığıyla minimize olduğunu savunmaktadır (Yavuzer, 2007).

Montaigne ve Erikson gibi bilim adamları ise oyunu çocukların ciddi bir uğraşı olarak tanımlayarak, çocukların ilerleyen yaşlardaki duygulara karşı kendilerini hazırlamaya yönelik kullandıkları araçları olduğunu ifade ederler (Poyraz, 2003; Arslan, 2000). Dolayısıyla oyun, kuralsız veya kurala bağlı olarak yapılabilen, çocukların çoğu zaman istekli olarak katıldığı, çocukların çeşitli alanlarda gelişimlerinin temelini oluşturan, en pratik ve neredeyse masrafsız öğrenme aracı olduğu söylenebilir (Dönmez, 1999).

2. ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ VE OYUN

Çocuk, toplumsal yaşamda yapılmaması veya yapılması gereken davranışları ve ahlaki unsurları oyun aracılığıyla kolayca kavrayabilir. Ayrıca, karşısındaki bireyin ne hissettiğini ne düşündüğünü anlayıp empati kurmayı, onların haklarını ihlal etmemeyi, saygı göstermeyi, birlikte yaşamının getirdiği kurallara uymayı, temiz ve tertipli olmayı, dinleme becerileri kazanmayı, kendini doğru ifade etmeyi oyunun doğallığı içerisinde öğrenirler (Koçyiğit vd., 2007; Akandere, 2006).

Çocuklar birbirinden farklı gelişim özellikleri gösterirler. Bu farklılıklar çok genel olarak fiziksel, duyuşsal ve bilişsel açıdan gruplanabilir. Çocukların fiziksel yapıları, çeşitli alanlarda öğrenme özellikleri ve hızı,

duygusal özellikleri kendine hastır. Çocukların genel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmeleri için bu farklılıkların belli sınırlar çerçevesinden olması gerekmektedir. Ancak, farklılıkları sınırları aşan çocuklar için eğitim hizmetleri yetersiz kalabilmekte ve özel eğitim hizmetlerinin gerekliliği söz konusu olabilmektedir. Zira özel eğitim, farklılıkları belli sınırlar içinde olmayıp özellikleri diğer öğrencilere nazaran önemli ölçüde farklılaşan öğrenciler için bireysel olarak planlanıp hazırlanan ve bireyin bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye yükseltmeyi amaçlayan eğitim hizmetleridir (Doğru, 2009).

Erken çocukluk dönemi çocukların gelişim alanlarının oldukça hızlı bir şekilde ilerlediği, kişiliğinin temelini oluşturacak yeteneklerin kazanıldığı, çevresinden en üst düzeyde etkilenildiği bir dönemdir. Bu dönemde çocukların gelişimleri için en önemli faktör ise çocukların sosyalleşmeleridir. Bu dönemdeki bir çocuk içinde bulunduğu grubun üyesi olarak ve grupta yer alan diğer çocukların davranışlarını, tutumlarını ve değerlerini kazanarak sosyalleşmiş olur (Ezmeçi vd., 2020). Hem erken çocukluk dönemi hem de özel gereksinimli çocuklar açısından bakıldığında oyunun sosyalleşme adımlarından biri olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

Özel gereksinimli çocukların eğitiminde, hafif düzeyde zihinsel özel gereksinimli çocukların kaynaştırma eğitimi kapsamındaki programlarına devam etmesi önceliklidir (MEB, 2020; MEB, 2014). Bu anlamda ülkemizde özel gereksinime sahip öğrencilerin bir bölümünün eğitimi kaynaştırma uygulamalarının yapıldığı okul öncesi kurumlarında yaşatılmaktadır. Diğer bir kısım ise okul öncesi özel eğitim kurumlarında özel gereksinimli akranlarıyla beraber öğrenim görmektedirler. Kaynaştırma faaliyetlerinin etkililiği ve olumlu sonuçlar vermesi, bu etkinliklerin önemli ölçüde erken çocukluk döneminde başlatılmasına bağlıdır. Zira erken çocukluk döneminde özel eğitime ihtiyacı olan çocuklara verilen eğitim ve hizmetler, çocuğun gelişiminde anlamlı farklılıklar yarattığı için büyük öneme sahiptir (Odluyurt, 2018; Bakkaloğlu, 2013; Diken, 2009).

Özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin sosyalleşip topluma içine girebilmesinde ve topluma kazandırılmasında pek çok etmen önemli rol oynamaktadır. Özel gereksinimli bireylerin toplumda rol sahibi birey olabilmeleri için yetersizliklerin erken teşhis edilmesi ve müdahalenin erken yapılması, imkânlardan zamanında yararlanılması, bireyselleştirilmiş eğitim programlarından yararlanmaları, özel eğitime ihtiyacı olmayan gelişimi normal olan çocuklarla aynı ortamda eğitim görüp kaynaştırılmaları gerekmektedir. Özel gereksinimli çocukların aldığı eğitim, öğren-

me becerisi ve akademik başarısı üzerinde pozitif katkı sağlarsa çocuğun gireceği bir sonraki eğitim ortamına geçişi zor olmaz (Odluyurt, 2018).

Özel gereksinimli çocukların akranlarıyla sosyal birliktelik kurmaları ve toplumsal hayata düzen içerisinde rehabilite edilebilmelerinin önemli bir yolu da oyun etkinlikleridir. Bu yüzden özel gereksinimli çocukluk döneminde oyunun çok özel bir yeri olduğu söylenebilir. Çünkü çocuklar gerçek hayatta gözlemlediklerini taklit ederek kendi hayatına katar, oyunla tekrar edip pekiştirir, kalıcı hale getirir ve böylece deneyim kazanır. Çocuklar oyun aracılığıyla çevresini keşfeder ve anlamlandırır. Oyun doğal ve kendiliğinden geliştiği için oyunda çocuklar kendilerini daha rahat hissederler (İsmail vd., 2022; İsmail, 2021).

3. ÇOCUKLAR İÇİN OYUNUN ANLAMI

Oyun gerçek yaşamda karşılaşılabilecek durumların bir benzeri ve ön hazırlığıdır. Çocuklar duydukları ve gördüklerine oranla yaparak-yaşayarak tecrübe ettiklerini daha çabuk öğrenip özümserler. Çocukların yaşamları incelendiğinde zamanlarının çoğunu oyunlar oynayarak geçirdikleri görülür. Çocuklar oyunlar sayesinde ilerideki hayatlarında üstlenecekleri rollerine hazırlanmış olurlar ve gerçek hayata adım atmış olurlar. Bir anlamda oyun çocuklar için ilerideki hayatlarının ön hazırlığıdır (Yılmaz, 2019).

Çocuk oyun oynarken yaşadığı bir durumu birebir taklit edip tekrar canlandırır. Bu sayede edindikleri bilgileri ve tecrübeleri pekiştir, kalıcı olur. Ancak günümüzde televizyondaki çizgi filmler, programlar ve bilgisayar oyunları, çocukları sanal dünya bağımlısı yapmaktadır. Dijital oyunlar çocukların doğadan ve yaşlılarından uzakta kalmalarına neden olmaktadır.

Geleneksel çocuk oyunları, mevsime ve ortama göre açık havada, sokakta veya farklı ortamlarda oynanan, çocukların dış dünya ile bağlantılı olmasını sağlayan ve diğer bireylerle iş birliği gerektiren, çocuğun çevresindekileri tanımaya katkı sunan etkinliklerdir. Geleneksel çocuk oyunları; toplumun yaşantılarından, gelenek ve göreneklerinden, örf ve adetlerinden izler taşır. Dolayısıyla çocuklar arkadaşları ile oyun oynarken toplumsal normları ve ilişkileri öğrenmeye başlar. Oyunlarla birlikte çocuk üstlendiği rolü gerçekleştirebilmek için çabalar böylece sorumluluk duyguları artar (Yatmaz ve arkadaşları, 2021).

Oyunların, çocukların davranışlarının şekillendiği doğal bir öğrenme ortamı olmasının yanında, çocukların gelişimine katkı sunan (Smith & Pellegrini, 2013) ve çocukların öğretim ortamına uyum süreçlerini kolaylaştıran bir araçtır. Özel gereksinimli çocukların okula uyum süreç-

ni kolaylaştırmak adına öğretmenlerin, sabırlı ve anlayışlı olmalarına ek olarak, özel gereksinimli çocuğu iyi tanımak, ona sorumluluklar vermek ve istediğı davranışları kazandırılmasında oyunu araç olarak kullanılması yararlı olacaktır (Yıldırım, 2022; Karamustafaoğlu ve Kaya, 2013).

Acıbal (2020) erken çocukluk döneminde öğrenim gören çocuklarla yürüttüğü çalışmada, oyun temelli sosyal beceri eğitimlerinin dil gelişimi açısından olumlu etkilerde bulunduğunu vurgulamaktadır. Oyunu çocuklar için önemli hale getiren etmenler çocuğun aktif bir şekilde arkadaşları ile konuşarak iletişim halinde olup eğlenceli zaman geçirmesi, oyunların kazanım ve davranışların kalıcılığını sağladığı, ilgi ve dikkati attırdığı başarılı olmada etkili olduğu, eğitim-öğretim sürecini kolaylaştırdığı, öğrenme ortamını ilgi çekici ve eğlenceli bir duruma getirdiği anlatılır (Durmaz ve Karamustafaoğlu, 2022; Demircioğlu ve Akdemir, 2019; Yıkılmış vd., 2017).

4. ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLAR İÇİN OYUNUN ÖNEMİ

Oyun tüm çocukların temel hakkıdır. Özel gereksinim söz konusu olduğunda ise çocuğun var olan beceri ve yeterliliklerine göre oyun gelişimi, gereksinimleri değerlendirilmelidir. Sahip olunan becerilerin geliştirilmesi kadar yapılamayan, eksiklik yaşanan becerilere yönelik kazınılan etkinliklerin de cazip kılınması ve çocuğun cesaretlendirilmesi önemlidir (Özenmiş, 2000). Yapılan araştırmalar; çocukların, psikomotor alanlardaki kas gelişimi, bilişsel alandaki dikkat, problem çözme, tahmin etme, analiz gibi kazanımların gelişmesinde oyunların büyük rolleri olduğu ifade edilmektedir (Akay, 2017).

Çocuğun ilerideki hayatında da büyük izler taşıyacak olan oyunun çocuğun hayatını önemli ölçüde etkilediğı düşünülür. Çocuk oyunsuz düşünülemediğı için oyun çocuk eğitiminin olmazsa olmazıdır. Oyun bilhassa erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli öğrenciler için hazırlanmış programların vazgeçilmez bir parçasıdır (Durmaz ve Karamustafaoğlu, 2022). Özel gereksinimli çocuklarda oyun, çocukların kendilerini tanıyıp kimliklerini bulmalarında, çocuğun güzel alışkanlıklar edinmesinde, özgüven kazanmasında, karar vermede ve fikir alışverişinde bulunmada olumlu katkılar sağlamaktadır. Ayrıca oyun ortamları özel gereksinimli çocukların sosyal ilişkiler kurabileceğı yerlerdir. Oyunlar, erken çocukluk döneminde özel eğitim alanlarında, gelişimleri farklılık gösteren çocukların değerlendirilmesi ve gelişimlerinin desteklenmesi açısından son derece önemlidir (Akmeşe ve Kayhan, 2017).

Oyun etkinlikleri gelişimleri normal seviyede devam eden öğrencilere kıyasla özel gereksinimli çocukların öğrenme süreçlerinde daha yararlı ve önemlidir. Özel eğitime gereksinimi olan çocuklar dikkatlerini uzun süre bir noktada tutmakta zorlandıkları için çoğu zaman disiplin sorunları yaşanır. Ancak oyunlar esnasında özel eğitime gereksinimli çocuklar gerçeğe daha yakın tutulmak durumundadırlar. Ayrıca kukla, parmak oyunları, maske, dans gibi aktiviteleri kullanmak konuları canlandırma da faydalı olabilir. Çünkü özel eğitime gereksinimi olan çocukların hayal dünyaları kısıtlı, soyut varlıkları kavrama gücü az ve yaratıcı düşünceleri yavaştır (Bayhan ve Yükselen, 2007; Bayhan, 1995).

Özel gereksinimli çocuklara kazanımları öğretmek zaman alır ve çocukların her zaman bir modele ihtiyaçları vardır. Dolayısıyla özel gereksinimli çocukların eğitimi için farklı çevre ve yaşantılara, araç, gereç ve mekân gibi birçok eğitim ihtiyaçları ön plana çıkmaktadır. Özel eğitime gereksinimi olan çocukların eğitiminde ailenin rolü de normal gelişim gösteren çocuklara nazaran daha büyük bir önem ifade etmektedir (Arslan vd., 2021).

Oyun öğretimi, çocuğun içinde bulunduğu döneme, bilişsel, duyuşsal ve fiziksel özelliklerine bağlı olarak değişebilir. Özel gereksinimli öğrencilere oyunu anlatma ve anlamasını sağlama zaman alabilir. Örneğin, çay kaşığı bardağa koymak, oyuncak bebeğin kıyafetini giydirmek, kendi saçını taramak gibi fiziksel oyunlarda zorluk yaşayabilir. Bir oyuncuğun ne işe yaradığını anlamıyorsa o oyuncakla kendince bir yol bulup oynayabilir. Aynı zamanda özel gereksinimli çocukların, oyun sırasında hayal güçlerini çok az kullandıkları ve oyun davranışlarını çeşitlendirmede sorunlar yaşadıkları gözlenmektedir. Örneğin, bir nesneyi amacının dışında kullanmakta sembolik olarak kullanmada zonlanabilmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin oyun etkinliğini dikkatlice sürdürme, odaklanma ile deneme yanılma çalışmaları yapmak suretiyle yaparak yaşayarak öğrenme gibi becerileri gelişimleri normal olan öğrencilere göre yetersiz olmaktadır. Fiziksel yetersizliği olan çocuklar da oyunda yapılması gereken ince ve kaba motor becerilerini gerçekleştirme sıkıntı yaşayabilmektedirler (Klein vd., 2001).

Erken çocukluk dönemindeki bir öğrenciyi arkadaşları ile oyun oynadığında izleyip gözlemlemek onun hakkında en doğru bilgileri verir. Çocuk, oyun oynarken kendine özgü davranışları içten ve doğal bir şekilde eğlenme amacıyla sergiler. Oyun esnasında çocuk oyunun sonucunu düşünmez daha çok oyun anına odaklanır. Çocuk oyunu rahat ve özgürce hareket edebileceği bir yerde oynamayı düşünür. Oyunun ne şekilde ve hangi mekânda oynanacağına ve oyunda neler kullanılacağına kendisi karar vermek ister. Çocuk bu şartlarla oynadığı oyundan çok hoşlanır.

zamanı eğlenceli geçer, gelişimi ve öğrenmesi kolay olur. Oyun, çocukların bedensel ruhsal, dilsel ve akademik yönlerine hitap ettiği için hem gelişim hem de öğrenmeyle ilişkilidir. Dolayısıyla okulda öğretmenler, evde ise ebeveynler çocuğa serbest oyun oynama olanakları sağlamalıdır. Bir bakıma çocuklar oyun oynamaya teşvik edilmeli, çocuğun gereksinimi olduğu oyunlarda yardımcı roller üstlenmelidir (Aksoy ve Çiftçi, 2020).

Özel gereksinimli çocukların oyuncakları çok sevmelerine karşın, herhangi bir oyuncakla oynama becerisine ilişkin yetişkinlerin desteğine ihtiyaç duymaktadırlar (Akmeşe ve Kayhan, 2017). Dolayısıyla özel gereksinimli çocuklarda ailenin oyun ve oyuncakları tanıtmadaki rolleri önemlidir. Diğer yandan ailenin çocuğuyla oyun oynaması, aileyle oynadıkları oyun ile ilgili konuşması, oyunları bazı zamanlar birlikte oynanması çocuğun oyun eğitimi için ihmal edilmemelidir (Turan, 2014). Diğer yandan çocuk oyunlarının aile veya öğretmenlerce açık havada oynanması, bu sayede çocukların akranlarıyla iletişim kurup sosyalleşmeleri de önemli bir çıktı olarak kabul edilebilir. Geleneksel çocuk oyunları ise hem kültürel değerleri taşıdığı için hem de oynarken çocukları mutlu edip duygusal ve sosyal açıdan gelişimlerini sağladığı için daha keyifli bir hale getirilip geliştirilerek korunabilir. Bu Çocukların oynama esnasında mutlu olabildikleri geleneksel çocuk oyunlarını, hem çocukların sosyal duygusal gelişimlerinin pozitif ilerlemesini sağlamak hem de milli-manevi değerlerimizi aktarmak, oyunlarla keyifli hale getirebilir. Bu şekilde milli ve kültürel değerlerimizin bir diğer nesle geçmesini sağlamak için çocuklara geleneksel oyunlar oynatılmalı, desteklenmeli. Mümkün olduğunca da çocuklar bilgisayar oyunlarından uzak tutulmalıdır (Yatmaz ve arkadaşları, 2021).

5. OYUN ETKİNLİKLERİ

Süt Şişesinin Yolculuğu

Etkinliğin Yaş Kategorisi ve Türü: 60 – 72 Ay. Türkçe Dersine İlişkin Küçük-Büyük Grup Etkinliği

Süt Şişesinin Yolculuğu Etkinliğinin Kazanım ve Göstergeleri

a) Bilişsel Gelişim Alanına İlişkin Kazanım ve Göstergeler

- Nesne, durum veya olaya dikkatini verir (Kazanım 1). Göstergeler: Dikkat edilmesi gereken Varlıklara odaklanır.
- Farkına vardığı varlıkları ve çevresindeki hadiseleri detaylandırır. Nesne, durum veya olayla ilgili tahminlerde bulunur (Kazanım 2). Göstergeler: Varlık ve hadiseleri bulmaya çalışır ve bunu nasıl yaptığını anlatır.

- Günlük yaşamımızda kullanılan sembolleri tanır (Kazanım 13).
Göstergeler: Gösterilen sembollerin anlamlarını söyler.

b) Dil Gelişimi Alanı

- Kurallı ve anlamlı cümlelerle konuşur (Kazanım 3). Göstergeler: Diğer bireylerle konuşarak iletişime geçer. (Kazanım 5). Göstergeler: Konuşulanları iyi dinleyip konuşmaya katılır. Kendini doğru ve düzgün ifade eder.

Araç-Gereç ve Materyal: Geri dönüşüm sembollerinin yer aldığı resimler, kısa-uzun, dolu-boş-, kapaksız-kapaklı süt şişeleri, sayı kartları, kâğıtlar ve boyalar.

Sözcük ve Kavramlar: Geri dönüşüm. **Miktar:** Dolu-boş; **Boyut:** Kısa-Uzun.

Etkinlik Sürecine İlişkin Açıklamalar: Tüm çocukların görebileceği bir konuma geri dönüşüm sembollerinin yer aldığı resimler ve küçük, büyük, orta büyüklükte birbirinden farklı boş ve dolu süt şişeleri bırakılır. Çocuklar bunlara tek tek bakar. Kutuların içinde ne kadar süt olduğuna, boyutlarına, renk ve biçimlerine bakıp tek inceledikleri kutuyla ilgili konuşma yaparlar. Çocuklara resimlerdeki geri dönüşüm işaretinin ne olabileceği sorulur. Çocukların tahminleri alınır ve onlara neden böyle bir tahminde buldukları sorulur. Çocuklara süt şişelerindeki geri dönüşümü sembolü gösterilir. Boş süt şişeleri çocuklara verilir dolu olanlar kaldırılır. Yerdeki minderlere yan yana bağdaş kurulur. Çocuklara süt şişesinin başından neler geçtiği ve nelerle karşılaştığı, bu süreçte yanında neler olduğu, süt şişesinin hayal ve isteklerinin neler olabileceği, bunları gerçekleştirmeye çalışırken yanında kimler olduğu ve kimlerden destek aldığı gibi sorular sorulur ve çocuğun konuşmasına fırsat verilir. Çocukların anlattıklarından yararlanılarak "Süt şişesinin Yolculuğu" başlıklı bir hikâye oluşturulur. Oluşturulan bu hikâye üst kısmına resim çizilecek kadar boşluk bırakılan sayfalar yazılır. Çocuklar önceden hazırlanmış sayı çıkartmalarını sırasıyla sayfalara yapıştırıp sayfaları numaralandırır. Çocuklar gruplara ayrılır ve hikâyenin yazılı olduğu sayfalara anlatılanlarla bağlantılı resimler çizdirilir. Bütün bu işlemler bittikten sonra sayfalar kitap haline getirilir. Çocuklar baştan sona kitabı inceler. Öğretmen çocuklarla birlikte oluşturduğu bu hikâyeyi baştan sona anlaşılır bir dille okur, çocuklara oluşturdukları bu hikâye hakkında sorular sorar, hikâye ile ilgili düşüncelerini alır. Son olarak çocuklara yapışkanlı geri dönüşüm sembolü dağıtılır ve hikâyenin arka kapağına yapıştırmaları istenir.

Oyun Etkinliğinin Değerlendirilmesi: Bu oyunun sonunda değerlendirme yapmak için çocuklara bazı sorular sorulabilir. Örneğin; "Süt şişesinin Yolculuğu" adlı hikayemizde hangi olaylar yaşanmıştır? Bir hikâ-

ye anlatıp onu anlatan resimler çizdiğimiz bu etkinliği beğendiniz mi? Bunu açıklayarak anlatır mısınız? Geri dönüşüm sembolünün daha önceden ne olduğunu bilen var mıydı? ambalajlı ve kutulu eşyaları sayabilir misiniz? Sınıfımızda hangi materyallerin kapağı vardır? Kapağı olan oyuncak veya materyalleri masanın üzerine dizebilir misiniz?

Aile Katılımına ve Uyarılma Çalışmalarına İlişkin Açıklamalar: Ailelere evlerinde kâğıt, plastik, cam vb. şeklinde ayrı ayrı geri dönüşüm kutuları oluşturmaları istenir. Bu şekilde ailenin çocuklarıyla beraber çöplerini ilgili geri dönüşüm kutularına koymaları istenebilir.

Zihinsel Yetersizliğe Sahip Bir Öğrencinin Sınıfımızda Olması Durumunda Yapılacaklar: Normal gelişim gösteren çocuklar, süt şişesi- nin öyküsüne ilişkin sayfaları resimlendirme çalışmaları yaparken, özel gereksinimli öğrenci ise öğretmenin desteğiyle hazırlanan kitabın kapağını yapabilir. Mesela çocuk, öğretmenin çizmiş olduğu şişe resimlerini boyayıp, kesik çizgilerle çizilen şişenin çizgilerini tamamlayabilir. Ayrıca öykünün tamamlanmasında öğrenciye ipuçları verilerek öykünün devam ettirilmesine yardımcı olunabilir (MEB, 2013).

Balonları Sayma Etkinliği

Etkinliğin Yaş Kategorisi ve Türü: 60 – 72 Ay. Fen ve Matematik Dersine İlişkin Oyun Etkinliği.

Balonları Sayma Etkinliğinin Kazanımlar ve Göstergeler

a) Bilişsel Gelişime İlişkin Kazanım ve Göstergeler:

- Nesnelere sayar (Kazanım 4). Gösterge: Saydığı nesnelere kaç adet olduğunu söyler.
- Nesnelere özelliklerini karşılaştırır (Kazanım 8). Gösterge: Nesnelere büyüklüğünü, dokusunu ve miktarını ayırt eder, karşılaştırır.
- Nesnelere özelliklerine göre sıralar (Kazanım 9). Gösterge: Nesnelere ağırlıklarına göre sıralar.
- Nesnelere ölçer (Kazanım 11). Gösterge: Standart olmayan birimlerle ölçümler yapar.

b) Motor Gelişimine İlişkin Kazanımlar ve Göstergeler:

- Nesnelere kontrolünü gerektiren hareketler yapar (Kazanım 3). Gösterge: Farklı ağırlıkta ve boyutlardaki nesnelere hedefe atar.

Öğrenme Sürecine İlişkin Açıklamalar: Öğrenci sayısından fazla olan iki farklı renkteki balonlar öğrencilere dağıtılır. Öğrenciler aldığı balonu inceledikten sonra şişirmek için uğraşır. Balonlar şişirildikten

sonra balonları aynı renk olan öğrenciler bir araya gelip grup oluşturur. Gruplar balonlarını sayıp bunu sözel bir şekilde ifade ederler. Ardından yere bir çizgi çekilir ve her iki tarafına gruplar yerleştirilir. Grup üyelerinden müzik başladığı an balonlarını çizginin öbür tarafına göndermeleri istenir ve öğrenciler bunun için çabalarlar. Öğrenciler balonları atarken çizgiyi aşmamaya ve çizgiye basmamaya çalışırlar. Bir süre sonra müzik durdurulur, çizginin her iki tarafındaki balonlar sayılır. Müzik durduğunda zaman gruplarda yer alan balonlar sayılarak daha az veya daha çok balonun hangi gruplarda olduğu tespit edilir. Bu tespitin ardından öğrencilerin bu kez üç gruba ayrılarak gruplara şişirilmiş balonlar, içleri yarısına kadar ve ayrıca tamamen su ile dolu olan balonlar verilmek suretiyle toplamda üçer adet balonlar verilir. Öğrencilerin her birinin balonları tutmalarını sağlanarak ağırlıklarını incelemeleri istenir. Öncelikle öğrencilerden balonların ağırlıklarına ilişkin tahminlerde bulunmalarını, daha sonra ise balonların ağırlıklarına göre sıralanmalarını istenir. Sıralama işlemi tamamlanınca müzik açılmak suretiyle ağırlığı en fazla olan balondan daha ağır olmak suretiyle sınıfta yer alan nesnelere toplarlar. Müzik durdurulduğunda ise toplama işlemine son verirler. Nesnelere toplama işleminden sonra, tekrar müzik açılıp en hafif olan balondan sınıfta yer alan nesnelere içerisinde daha hafif olanları toplanmaya başlanır. Müzik tekrar durdurulduğunda ise toplama işlemine son verilip, nesnelere sayılmasına başlanır. Ardından bu gruplardan birisine farklı büyüklüklerdeki toplar, diğer bir gruba farklı ağırlıklarda olan nesnelere, geriye kalan son grubaysa dokunsal yönleri farklı olan kumaş parçalarıyla beraber üç gruba da suyla dolu kaplar verilir. Böylece gruplar nesnelere dokunsal özelliğini, ağırlığını ve büyüklüğünü inceleyip nesnelere kaplarda yer alan su içerisine bırakarak, nesnelere batıp batmadığıyla ilgili denemelerde bulunur. Dileyen gruplar balonların batıp batmamasını test edebilirler. Bu şekilde çocuklar birbirlerinin çalışmasını inceleyip uygulamalı olarak öğrenirler.

Araç-Gereç ve Materyal: İki farklı renk balonlar, farklı ağırlıklarda ve boyutlarda nesnelere, dokunsal özellikleri farklı olan parça kumaşlar, farklı büyüklükteki toplar ve su kapları.

Kavramlar: Islak-kuru, boş-dolu, az-çok, hafif- ağır.

Oyun Etkinliğinin Değerlendirilmesi: Etkinlik bitince çocuklara "Etkinlikte hangi materyallerin olduğu, bu materyaller ile nelerin yapıldığı, su konulu uygulamada nelerden hoşlandıkları, hangi materyallerin suda batıp batmadığı, incelenen materyalden en ağır olanı veya en hafif olanı ifade etmelerine" ilişkin sorular sorulabilir.

Aile Katılımına ve Uyarılma Çalışmalarına İlişkin Açıklamalar: Ailelere, evlerindeki eşyaları kullanarak suda batan/batmayan, ıslak-kuru, ağır-hafif, gibi kavramları içeren uygulamalar yapmaları önerilebilir.

Sınıfta İşitme Yetersizliği Olan Bir Öğrenci Olması Durumunda Yapılması Gerekenler: Etkinlikte balonların renkleriyle ilgili açıklama yapılırken, renk adlarıyla ilgili, işitme yetersizliği olan çocuğa ritmik tekrarlamalar yaptırılabilir. Balon oyununa başlamanın hemen öncesinde işitme yetersizliğine sahip olan çocuğa "dinle" yönergesi hissettirilmelidir. İşitme yetersizliği olan çocuğa oyunun nasıl oynanacağı ve müzik sesi durdurulduğunda ise durulması gerektiği çocuğun dil gelişimine ilişkin uygun metotlarla ifade edilebilir (MEB, 2013).

Toprağın İçinde Neler Var?

Etkinliğin Yaş Kategorisi ve Türü: 48-72 Ay. Fen, Matematik ve Sanat Dersine İlişkin Grup Etkinlikleri.

Etkinliğe İlişkin Kazanım ve Göstergeler

a) Bilişsel Gelişim Alanı:

- Varlıklara dikkatini verir (Kazanım 1). *Göstergeler: Dikkat edilmesi gereken varlıklara odaklanır. Dikkatini çeken varlıkları ayrıntılarıyla açıklar.*
- Nesnelere ölçer (Kazanım 11). *Göstergeler: Standart olmayan birimlerle ölçüm yapıp sonucu söyler.*

b) Dil Gelişim Alanı:

- İzlediklerini veya dinlediklerini değişik şekillerde ifade eder (Kazanım 8). *Göstergeler: İzlediklerini veya dinlediklerini şiir, drama, müzik, resim veya öykü gibi çeşitli şekillerde sergiler.*

c) Motor Gelişim Alanı:

- Küçük kas becerileri gerektiren hareketler yapar (Kazanım 4). *Göstergeler: Değişik araç gereçler kullanarak resimler yapar.*

Araç-Gereç ve Materyal: Kraft kâğıdı, küçük defterler, taş, sopa, ip, yapıştırıcı, boya kalemleri, yaprak, ağaç kökleri, kürek, tırmık.

Sözcük: Derinlik

Öğrenme Sürecine İlişkin Açıklamalar: Öğretmen öğrencileri doğaya çıkarır ve ilk başta onlara "sizce toprağın içinde neler var" diye bir soru yöneltip dikkatlerini çektikten sonra tahminlerini alır. Çocuklar küçük gruplara ayrılıp onlara verilen aletlerle toprağı bir miktar kazarlar. Gruplar kazdıkları bu toprağın derinliğini etraflarındaki herhangi bir alet, ağaç dalıyla, taşla, iple ya da elleriyle ölçmeye çalışırlar. Öğretmen ölçüm sonuçlarını kaydeder ve bu bilgiyi gruplarla paylaşır. Gruplar kazdıkları çukurlardan çıkan toprakların içerisinde bulunan yaprak, böcek, solucan, bitki kökleri ve toprağın rengi gibi canlı ve cansız nesnelere

büyüteçle incelerler. Öğretmen bu çıkan varlıklar ile ilgili sorular sorar. Sohbet havasında sorular yanıtlandırılır. Bu da bittikten sonra her öğrenci toprağın içinden çıkarıp büyüteç yardımıyla incelediği her şeyi çizer. Öğrenciler çizimlerini birbirlerine gösterip bunlar hakkında konuşurlar. Son olarak öğrencilere yaprak, taş, ağaç kökleri, yapıştırıcı ve büyük bir kraft kâğıdı verilir. Öğrencilerden bu malzemelerle bir resim yapmaları istenir.

Oyun Etkinliğinin Değerlendirilmesi: Etkinlikten sonra çocuklara; “bahçede neler yaptıkları, neleri gördükleri, oluşan çukurları neler kullanarak ölçtükleri, toprağı kazdıktan sonra neler buldukları, en çok ne yaparken heyecanlandıkları”, tarzında sorular yöneltilir.

Aile Katılımına ve Uyarlama Çalışmalarına İlişkin Açıklamalar: Ailelere çocuklarıyla bahçeye çıkıp toprak üstü ve altında bulunan canlı veya cansız varlıkları gözlemleyip sohbet etmeleri önerilebilir. Canlı veya cansız varlıklar için toprağın barınak görevi gördüğünü ifade eden resimli bir bülten hazırlanıp panoya asılabilir veya evlere de gönderilebilir.

Sınıfta Zihinsel Yetersizliği Olan Bir Öğrenci Olması Durumunda Yapılması Gerekenler: Toprakta çıkan canlı veya cansız varlıklarla ilgili sohbet ederken kısa cevaplı ve basit sorular sorulur. Çocuğun ihtiyacı varsa sözel yönergelerde tekrarlarda bulunmak ve fiziksel yardım sağlamak suretiyle çocuğun kendisinden bekleneni gerçekleştirmesine yardımcı olunmalıdır (MEB, 2013).

SONUÇ

Özel gereksinimli çocuklar, akranlarına göre daha yavaş öğrenen ve çabuk unutabilen, sınıf içi etkinliklerde çabuk sıkılabilen ve yönergeleri kavramakta zorluklar yaşayan bir yapıya sahiptirler. Bu sebeple özel gereksinimli çocukların akademik ve sosyal yaşantılarında oyun etkinliklerinin çok önemli bir yeri vardır. Bu çalışmada oyun etkinliklerinin teorik ve uygulama bütünlüğünde sunacağı katkılar detaylı olarak ifade edilmeye çalışılmıştır. Böylece oyun etkinliklerinin sınıf içi etkinliklerde kullanılarak özel gereksinimli çocukların öğrenmelerine ve kavramakta zorlandıkları yönergeleri izlemede faydası olacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak bu çalışmada ifade edilen oyun etkinliklerinin özel gereksinimli bireylerin akademik ve sosyal yaşantılarını kolaylaştırmaya katkı sunması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Acıbal, G. (2020). Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin 60-72 Aylık Çocukların Dil Gelişimine Etkisi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi,
- Adıgüzel, Ö. (2012). *Eğitimde yaratıcı drama* (2. baskı). Ankara: Naturel Yayınevi.
- Akay, R. (2017). Geleneksel çocuk oyunlarının çocuk gelişimine katkıları üzerine bir araştırma. *Social Sciences Studies Journal*, 3(10), 1385-1393.
- Aksoy, A. B. ve Dere Çiftçi, H. (2020). Erken çocukluk döneminde oyun. Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, F. (2000). 1-3 yaş dönemindeki çocuğun oyun ve oyuncak özelliklerinin gelişim kuramları ile açıklanması. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 4(2), 40-43.
- Arslan, A., Ulaş, A. H. ve Coşkun, M. K. (2020). Özel Eğitimde Aile Eğitimine Yönelik Bir Derleme Çalışması. *Ekev Akademi Dergisi*, (84), 21-38.
- Akandere M. (Ed.). (2006). *Eğitici okul oyunları*, (2. Baskı), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akmeşe, P. P. ve Kayhan, N. (2017). Özel eğitim öğretmenlerinin oyun öğretimine ilişkin öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(01), 1-26.
- Bayhan, P. ve Yükselen, A. (2007). Özel gereksinimli çocuklarda drama modelleri ve oyun. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(3/4), 45-56.
- Bayhan, P. (1995). Zihinsel engelli çocuklarda drama. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, Kasım, 2(1), 46-48.
- Bekmezci, H. ve Özkan, H. (2015). Oyun ve oyuncuğun çocuk sağlığına etkisi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 5(2), 81-87.
- Bento, G., & Dias, G. (2017). The importance of outdoor play for young children's healthy development. *Porto Biomedical Journal*, 2(5), 157-160. doi: 10.1016/j.pbj.2017.03.003
- Bergen, D., & Mauer, D. (2000). Symbolic play, phonological awareness, and literacy skills at three age levels. In K. A. Roskos & J. F. Christie (Eds.), *Play and literacy in early childhood: Research from multiple perspectives* (pp. 45-62). New York: Erlbaum.
- Cook, R. E., Richardson-Gibbs, A. M. ve Nielsen, L. (2016). *Strategies for including children with special needs in early childhood settings*. Cengage Learning.
- Çakmak Güleç, H. (2011). Okul öncesi eğitimin temel ilkeleri. G. Haktanır (Ed.). *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (ss. 111-140). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Demircioğlu, H. ve Akdemir, M. S. (2019). Maddenin halleri konusunun eğit- sel oyunlarla oğretimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(64), 540-546.
- Doğru, S. S. Y. (2009). Özel eğitimde kullanılan alternatif programlar (Montes- sori yaklaşımı). *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2(1).
- Dököl, B. ve Kabasakal, D. (2022). Pandemi Sonrası Dönemde Çocukların Sosyal Becerilerini Artırmak: Genel Bir Bakış. *International Academic Social Resources Journal*, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:7, Issue:44; pp:1800-1807.
- Durmaz, H. ve Karamustafaoğlu, O. (2022). Özel Eğitim ve Sınıf Öğretmenleri- nin Varlıklarının Hareket Özellikleri Konusunda Tasarlanan Oyun Hak- kındaki Görüşleri. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 17, 116-134.
- Ezmeci, F., Akgöl, E. ve Akman, B. (2020). Çocukların Oyunlarındaki Akran Etkileřimleri ve Ortaya Çıkan Sorunlarda Öğretmen Müdahalelerinin İncelenmesi. *Uludađ Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 33(1), 67-86.
- Frost, J. & Sutterby, J. (2017). Outdoor play is essential to whole child develop- ment. *Young Children*, 72(3), 82-85.
- Gedik, M. (2012). Ortaokul İkinci Sınıf Öğrencilerinin Temel Dil Becerilerinin Geliştirilmesinde Eğitsel Oyunların Başarı ve Kalıcılığa Etkisi. (Yayın- lanmamış doktora tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana- bilim Dalı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi
- Güller, E. (2023). Özel Eğitim Okul Bahçelerinin Oyun Alanları Olarak Tasarı- mı; Aliağa Özel Eğitim ve Uygulama Merkezi Oyun Bahçesi Düzenleme- si. *Online Journal of Art and Design*, 11(3).
- Güller, E. (2023). Özel Eğitim Okul Bahçelerinin Oyun Alanları Olarak Tasarı- mı; Aliağa Özel Eğitim ve Uygulama Merkezi Oyun Bahçesi Düzenleme- si. *Online Journal of Art and Design*, 11(3).
- İnci, R. ve Günay, U. (2019). Pediatri hemşirelerinin terapötik oyuna yönelik bil- gi, görüş ve uygulamaları. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (3), 547-551.
- İsmail, C.C. (2021). Batı Trakya'da Bulunan Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ailelerin Çocukları ile Olan Oyun Etkileşimlerinin İncelenmesi. (Yayın- lanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Engelli Çalış- malar Ana Bilim Dalı, Edirne, Edirne: Trakya Üniversitesi.
- İsmail, C. C., Erdem, H. ř. ve Fazlıoğlu, Y. (2022). Batı Trakya'da Bulunan Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Türk Ailelerin Çocukları ile Olan Oyun Et- kileşimleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(6), 203-228.
- Karamustafaoğlu, O. ve Kaya, M. (2013). Eğitsel oyunlarla "yansıma ve aynalar" konusunun oğretimi: yansımalı koşu örneği. *Araştırma Temelli Etkinlik Dergisi*, 3(2), 41-49.

- Klein, MD., Cook, RE. & Richardson Gibbs, A. M. (2001). *Strategies for including children with special needs in early childhood settings*. Cengage Learning.
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M.N., Mehmet, K. Ö. K. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (16), 324-342.
- MEB. (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı Etkinlik Kitabı. [Online]: <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/okuloncesietkinlikkitabi.pdf> (Erişim Tarihi 10.04.2023).
- MEB. (2014). Çocuk gelişimi ve eğitimi, Özel eğitimde oyun etkinlikleri. http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/%C3%96zel%20E%C4%9Fitimde%20Oyun%20Etkinlikleri.pdf (Erişim Tarihi 10.04.2023).
- MEB. (2020). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_06/24163215_ozel_eYitim_yonetmeliYi_son_hali.pdf (Erişim Tarihi 10.04.2023).
- Odluyurt, S. (2018). Özel gereksinimli çocuklarda okul öncesi kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Elementary Education Online*, 2018; 17(2), 1-18. <http://ilkogretim-online.org.tr> doi 10.17051/ilkonline.2018.419358
- Özen, A. (2012). Özel gereksinimli çocuklar ve oyun. İ. H. Diken (Ed.) *Erken çocukluk eğitimi* içinde (ss. 247-277). Ankara: Pegem Akademi.
- Özenmiş, P. (2000). Zihinsel engelli olan ve olmayan çocukların nesne ile oyun davranışlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 4(1), 46-53.
- Poyraz, H. (2003). *Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncak* (2. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Shorer, M. ve Leibovich, L. (2022). Küçük çocukların COVID-19 salgını sırasında duygusal stres tepkileri ve bunların ebeveyn duygu düzenlemesi ve ebeveyn oyunculuğu ile ilişkileri. *Erken Çocuk Gelişimi ve Bakımı*, 192 (6), 861-871.
- Smith, P. & Pellegrini, A. (2013). Learning through play. In R. E. Tremblay, R. G. Barr, R. D. Peters, & M. Boivin (Eds.), *Encyclopedia on early childhood development* (pp. 1-6).
- Sterman, J. (2018). *Outdoor play decision-making by families, schools, and local government for children with disabilities* (Doctoral dissertation, ACU Research Bank).
- Şimşek, T. ve Topal, Y. (2006). Türkçe eğitiminde drama ve özgün uygulama örnekleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 277-297.
- Tepe, D. ve Demir, K. (2012). Okul öncesi öğretmenlerinin öz-yeterlik inançları ölçeği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 137-158.

- Turan, Z. (2014). Teacher goals in an early intervention program for children with hearing loss. *European Journal of Research on Education*, 2(2), 146-153.
- Tüfekçioğlu, U. (2001). Okul öncesi eğitimde oyun ve önemi. U. Tüfekçioğlu (Ed.), *Çocukta hareket, oyun gelişimi ve öğretimi içinde* (ss. 2-34). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.715.
- Üstündağ, A. (2019). 4-6 yaş arası çocuklar tarafından tercih edilen dijital oyunlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1-19.
- Yatmaz, A.K., Gökçe, N., Yasin, Ç., Erdoğan, B.M. ve Avaroğlu, N. (2021). Geleneksel oyunların 3-6 yaş çocukların sosyal-duygusal gelişimleri üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 28-39.
- Yıkılmış, A., Terzioğlu, N. K., Kot, M. ve Aktaş, B. (2017). Özel eğitim öğretmenlerinin derslerde oyun ve şarkı kullanma durumları. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1567-1583.
- Yıldırım, B. (2022). Özel gereksinimli çocukların okula uyum sürecine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 56(56), 118-134.
- Yılmaz, S. (2019). Çocukluk Çağında Görülen Psikolojik Sorunların Oyun Terapisi ile Sağaltımı. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi.

- Turan, Z. (2014). Teacher goals in an early intervention program for children with hearing loss. *European Journal of Research on Education*, 2(2), 146-153.
- Tüfekçioğlu, U. (2001). Okul öncesi eğitimde oyun ve önemi. U. Tüfekçioğlu (Ed.), *Çocukta hareket, oyun gelişimi ve öğretimi içinde* (ss. 2-34). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No.715.
- Üstündağ, A. (2019). 4-6 yaş arası çocuklar tarafından tercih edilen dijital oyunlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1-19.
- Yatmaz, A.K., Gökçe, N., Yasin, Ç., Erdoğan, B.M. ve Avaroğlu, N. (2021). Geleneksel oyunların 3-6 yaş çocukların sosyal-duygusal gelişimleri üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 28-39.
- Yıkılmış, A., Terzioğlu, N. K., Kot, M. ve Aktaş, B. (2017). Özel eğitim öğretmenlerinin derslerde oyun ve şarkı kullanma durumları. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 1567-1583.
- Yıldırım, B. (2022). Özel gereksinimli çocukların okula uyum sürecine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 56(56), 118-134.
- Yılmaz, S. (2019). Çocukluk Çağında Görülen Psikolojik Sorunların Oyun Terapisi ile Sağaltımı. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uygulamalı Psikoloji Ana Bilim Dalı, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi.

Halil KARADAŞ, 1985 yılında Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesinde doğdu. Liseye kadar olan öğrenimini Viranşehir'de tamamladıktan sonra, 2005 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nden mezun oldu. Yüksek lisansını Harran Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümünde Pozitif Okul Yönetiminin Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığına Etki Düzeyi başlıklı teziyle 20013 yılında; doktorasını ise İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri bölümünde Öğrenci Taşıma Hizmetlerinde Yaşanan Güvenlik Sorunlarına İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi başlıklı teziyle 2020 yılında tamamladı. Mardin Artuklu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi bölümünde öğretim üyesi olan Karadaş'ın çalışmaları çocuk güvenliği, okul güvenliği, öğrenci taşıma hizmetlerinin güvenliği ve özel eğitim alanlarında yoğunlaşmaktadır.